

УДК 631.1 (477.73)

Кушнірук В. С., кандидат економічних наук, доцент кафедри управління виробництвом та інноваційною діяльністю підприємств, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Сирцева С. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті представлено аналіз розвитку виробництва та реалізації продукції рослинництва аграрними підприємствами Миколаївської області. Проаналізовано посівні площі основних сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств, а також виявлено структурні зміни за 2010-2016 роки. Виявлено пріоритетну галузь агропромислового комплексу, що має стратегічне значення, від рівня виробництва якої залежить продовольча безпека держави, добробут населення. Досліджено динаміку урожайності сільськогосподарських культур аграрних підприємств, як визначального фактору впливу на ефективність діяльності в галузі рослинництва. Проаналізовано динаміку валових зборів продукції рослинництва в аграрних підприємствах та визначено внесок Миколаївської області у загальнодержавне виробництво зерна. Досліджено обсяги та середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції аграрними підприємствами та визначено, що сучасний розвиток аграрного сектору економіки потребує особливої уваги до формування та активізації діяльності суб'єктів ринкової інфраструктури.

Ключові слова: сільське господарство, посівні площі, урожайність, валові збори продукції, обсяги реалізації, ціна.

Кушнирук В. С., кандидат экономических наук, доцент кафедры управления производством и инновационной деятельностью предприятий, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

Сирцева С. В., кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и налогообложения, Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА И РЕАЛИЗАЦИИ ПРОДУКЦИИ РАСТЕНИЕВОДСТВА АГРАРНЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье представлен анализ развития производства и реализации продукции растениеводства аграрными предприятиями Николаевской области. Проанализированы посевные площади основных сельскохозяйственных культур по всех категориях хозяйств, а также выявлены структурные изменения за 2010-2016 годы. Выявлено приоритетную отрасль агропромышленного комплекса, имеющую стратегическое значение, от уровня производства которой зависит продовольственная безопасность государства, благосостояние населения. Исследована динамика урожайности сельскохозяйственных культур аграрных предприятий, как определяющий фактор влияния на эффективность деятельности в области растениеводства. Проанализирована динамика валового сбора продукции растениеводства аграрными предприятиями и определен вклад Николаевской области в общегосударственное производство зерна. Исследованы объемы и средние цены реализации

сельскохозяйственной продукции аграрными предприятиями и определено, что современное развитие аграрного сектора экономики требует особого внимания к формированию и активизации деятельности субъектов рыночной инфраструктуры.

Ключевые слова: сельское хозяйство, посевные площади, урожайность, валовые сборы продукции, объемы реализации, цена.

Kushniruk Viktor, Candidate of Economics Science, Associate Professor, Department of Production Management and Innovative Enterprise Activity, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine.

Syrtsseva Svitlana, Candidate of Economic Sciences, Department of Accounting and taxation, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine.

TRENDS OF DEVELOPMENT OF PRODUCTION AND REALIZATION OF PLANT PRODUCTION AGRICULTURAL ENTERPRISES OF MYKOLAIV REGION

Introduction. *Agriculture is one of the largest and most important sectors of the Ukrainian economy. The food security and independence of the state, the state of the internal and external markets, and, consequently, the standard of living of the population are directly dependent on its functional state. Mykolaiv region has significant opportunities for the development of the agricultural sector. There are favorable natural and climatic conditions, fertile land, labor resources and long-standing cultivating traditions. The region is considered one of the regions of intensive agriculture in Ukraine and has significant land resources.*

Purpose. *The article presents the analysis of the development of production and sale of crop production by the agrarian enterprises of the Mykolaiv region, as well as revealing ways to increase the volume of their production and sales.*

Results. *The crop area of main agricultural crops in all categories of farms was analyzed, and structural changes for 2010-2016 were revealed. The priority branch of the agro-industrial complex, which has an important strategic significance, first of all, is determined by the level of production of which the food security of the state depends, its economy and welfare of the population. The dynamics of agricultural crop yields in agrarian enterprises as the determining factor of influence on the efficiency of activity in the field of plant growing is researched. The dynamics of gross collections of crop production in agricultural enterprises is analyzed and the contribution of the Mykolaiv region to the national production of grain is determined. The volumes and average prices of sales of agricultural products by agrarian enterprises are investigated and it is determined that the modern development of the agrarian sector of the economy requires special attention to the formation and activation of the activities of market infrastructure entities. The production of which crops are an essential source of cash receipts and financial support of agricultural enterprises.*

Conclusions. *Thus, today, in order to improve the results of economic activity in the field of plant growing in Mykolaiv region, it is necessary, namely: rational use of available agricultural land; to strengthen the material and technical base of the agrarian sector; introduction of new technologies, new varieties of crops; introduction of a complex of organizational, technological and financial measures aimed at the effective use of irrigated lands; to intensify the activities of market infrastructure entities.*

Keywords: *agriculture, crop area, yield, gross production, sales volumes, price.*

JEL Classification: *O 13; Q 10; Q 11.*

Постановка проблеми. Сільське господарство є одним з найбільших і найважливіших секторів економіки України. У прямій залежності від його функціонального стану знаходиться продовольча безпека та незалежність держави, стан внутрішнього й зовнішнього ринків, а отже і рівень життя населення [1]. Миколаївщина має значні можливості для розвитку сільськогосподарської галузі. Це і сприятливі природно-кліматичні умови, родючі землі, трудові ресурси та давні хліборобські традиції. Область вважається одним із регіонів інтенсивного землеробства в Україні та має значні земельні ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні аспекти розвитку сільського господарства висвітлено в наукових працях В. Г. Андрійчука [2], І. О. Баневої [3], О. О. Гуторова [4], О. Ю. Єрмакова [5], Т. Я. Іваненко [6], І. І. Червена, О. В. Шебаніної [7] та інших вчених. Однак, питання збільшення урожайності, валових зборів, обсягів реалізації та підвищення ефективності галузі рослинництва потребує поглибленого дослідження на регіональному рівні.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є аналіз розвитку виробництва та реалізації продукції рослинництва аграрними підприємствами Миколаївської області, а також виявлення шляхів щодо збільшення обсягів їх виробництва та реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значну роль в розвитку економіки Миколаївської області відіграє агропромисловий комплекс, що визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Земельні ресурси і кліматичні умови Миколаївщини обумовлюють високий потенціал виробництва продукції сільського господарства. Найбільш розвинутою галуззю сільського господарства є рослинництво. З кожним роком зростають здобутки миколаївських хліборобів. У 2016 р. аграрни-

ми підприємствами Миколаївської області було вирощено 4,1% загальнодержавного обсягу виробництва зернових культур (у 2015р. – 4,8%); 8,5% – насіння соняшнику (8,4%); 5,3% – овочів (5,2%); 1,5% – плодів та ягід (1,6%); 15% – винограду (13,2%); вироблено 1,5% – м'яса у живій масі (1,6%); 3,3% – молока (3,2%); 1,8% – яєць (1,7%); 6% – вовни (5,4%). Натомість нижчим цей показник був по картоплі – на 54,3%, м'ясу (у живій масі) – на 44,2%, плодах та ягодах – на 42,6%, яйцях – на 33,6 відсотків.

Більше половини фонду споживання основних продуктів харчування формується за рахунок рослинницької галузі. За попередніми даними, обсяг продукції рослинництва в 2016 р. (у постійних цінах 2010 р.) складав 8052,7 млн грн, що на 794,8 млн грн (на 11%) більше в порівнянні з 2015 р., та на 2485,2 млн грн (на 44,6%) більше, ніж у 2010 р. Питома вага області в ресурсах валової продукції рослинництва України торік становила 4,4% (13 місце серед регіонів держави). Лідерство тримають Вінницька та Полтавська області (7,8% та 7,2% загальнодержавного обсягу). У 2016 р. всіма категоріями господарств області сільськогосподарські культури було посіяно на площі 1533,4 тис. га (рис. 1), що на 29,7 тис. га менше, ніж у попередньому році, наразі на 9,4 тис. га більше, ніж у 2010 р.

Щодо зосередження площ посівів по категоріях господарств, то незмінно переважаючою у загальній посівній площі області залишається частка сільськогосподарських підприємств. У 2016 р. вона складала 64,7%, основна частка (95,7%) посівів цієї категорії господарств припадає на недержавні підприємства. Питома вага посівної площі господарств населення у 2016 р. у порівнянні з 2010 р. зросла з 31,6% до 35,3%. Структура посівних площ основних груп агрокультур за останні роки зазнала певних змін. За рахунок збільшення питомої ваги технічних культур (з 33,3% у 2010р. до 38,7% у 2016р.), кормових (з 3,7% до 4,1%), скоротилася частка зернових культур (з 60,2% до 54,5%), картоплі і овоче-баштанних культур (з 2,8% до 2,7%).

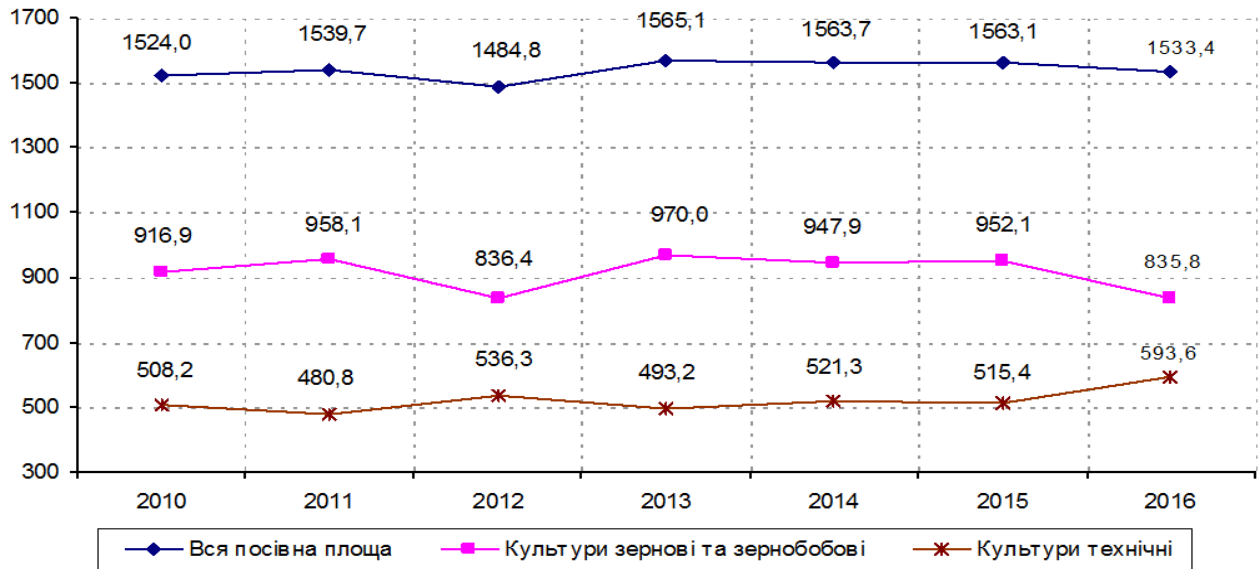

Рисунок 1 – Посівні площі основних видів сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств Миколаївської області, тис. га

Джерело: [8, с. 52]

Структура посівних площ у 2016 р. у порівнянні з попереднім роком змінилася наступним чином. Питома вага технічних, кормових та картоплі і овоче-баштанних культур збільшилася на 5,7 в.п., 0,6 в.п. та 0,1 в.п. відповідно, а зернових – зменшилася на 6,4 в.п.

Зернове виробництво, як пріоритетна галузь агропромислового комплексу, має важливе стратегічне значення, адже від рівня виробництва зерна залежать продовольча безпека держави, її економіка і добробут населення. Торік в області 54,5% зайнятих посівами площ було відведено під зернові культури – 835,7 тис. га (на 116,3 тис. га менше, ніж у 2015р. та на 81,1 тис. га – ніж у 2010 р.).

Розглядаючи динаміку посівних площ у групі зернових, слід відмітити, що в порівнянні з 2015 р. розширилися посівні площі під зернобобовими (на 75,9%), сорго (на 16,5%), гречкою (на 30,4%), вівсом (на 4,1%) та просом (на 0,9%). Посівні площі під рештою зернових культур скоротилися: пшениці посіяно менше на 21,2%, жита – на 18,7%, кукурудзи – на 9,7%, ячменю – на 6,5 відсотків.

За підсумками 2016 р. частка посівних площ фуражних культур зернового поля була переважаючою (57,9%) і складала 484,2 тис. га. За період, що аналізується, зерновий клин продовольчих культур мав перевагу у 2010 та 2013 роках (51% та 56% відповідно).

Суттєвим джерелом грошових надходжень і підтримки фінансового стану сільськогосподарських підприємств є виробництво технічних культур.

У всіх категоріях господарств у минулому році технічні культури займали 593,6 тис. га, що на 15,2% (або на 78,2 тис. га) більше, ніж у 2015 р. Провідною технічною культурою залишається соняшник, який є одним із найліквідніших видів сільськогосподарської продукції, але разом з тим культурою, яка суттєво виснажує ґрунт. Під соняшником було зайнято 548,6 тис. га, що на 18,8% або на 86,8 тис. га більше, ніж у 2015 р. На посівні площі цієї культури припадало 92,4% площ технічної групи. Цей показник у порівнянні з попереднім роком зріс на 2,8 в.п. і залишається дуже високим. Вагому частку займав соняшник і в загальній посівній площі сільськогосподарських культур – близько 36%, що суттєво перевищує науково-

обґрунтовані норми (не більше 12% для зони Степу).

Ріпак озимий та кольза (ріпак ярий) торік було посіяно на площі 9,8 тис. га, що на 52,9% менше, ніж у 2015 р. Минулорічний показник нижче рівня 2010 р. на 87,2%. Питома вага цієї культури в посівній площі технічних культур у 2016 р. становила 1,7%, на 2,3 в.п. менше, ніж у 2015 р. та на 13,4 в.п. – ніж у 2010 р.

Посівні площі сої торік зменшилися на 12,3 тис. га і становили 8,7 тис. га. У структурі технічних культур питома вага цієї культури знизилася з 3,6% у 2010 р. до 1,5% у минулому році.

Під коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі було відведено 41,4 тис. га, що на 1% більше, ніж у попередньому році. При цьому, площі під картоплею розширилися на 0,5%, під баштаними продовольчими культурами – на 16,9%, а під овочами – скоротилися на 0,7 відсотків.

Визначальним фактором впливу на ефективність діяльності в галузі рослинництва виступає врожайність сільськогосподарських культур (табл. 1).

Таблиця 1 **Динаміка урожайності сільськогосподарських культур в аграрних підприємствах Миколаївської області, ц з 1 га** [8, с. 54]

Сільськогосподарські культури	2005 р.	2010 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Культури зернові та зернобобові	20,8	25,1	16,3	29,4	30,4	30,5	32,7
Буряк цукровий фабричний	193,4	391,2	477,1	517,7	491,1	572,4	591,2
Соняшник	12,0	14,8	14,8	21,5	15,9	19,7	20,8
Картопля	83,6	87,1	89,5	109,9	114,9	103,8	141,5
Культури овочеві	141,3	191,1	256,4	240,7	253,7	248,6	263,1
Культури плодові та ягідні	52,8	70,4	70,7	96,1	64,4	71,9	66,7
Виноград	70,5	73,2	93,0	114,7	89,8	87,5	102,4

Джерело: узагальнено авторами

Аналіз її динаміки протягом останніх років засвідчив значний діапазон її варіації. Коливання урожайності свідчать про об'єктивне існування природно-кліматичного ризику в галузі рослинництва. Для вирощування більшості аграрних культур погодні умови року, що минув, були переважно сприятливими. Зокрема для зернової групи культур 2016 р. за останнє щонайменше десятиріччя був найбільш врожайним. З 1 гектара зібраної площі в усіх категоріях господарств було одержано 32,7 ц зерна проти 30,5 ц у 2015 р. та 25,1 ц – у 2010 р.

Варто зазначити, що сільськогосподарським підприємствам 9 районів вдалося перевищити середньообласну урожайність зернових культур, а найсуттєвіше – Врадіївського (на 11 ц з 1 га) та Кривоозерського (на 9,9 ц). Найнижчий рівень урожайності зафіксовано в господарствах Новобузького району (23 ц з 1 га).

Сприятливим був 2016 р. і для вирощування соняшника на зерно, урожайність якого у господарствах усіх категорій сягала 20,8 ц з 1 га, що на 1,1 ц більше рівня 2015 р. та на 6 ц – рівня 2010 р. Вищою, ніж торік продуктивність площ збирання соняшнику була в 2013 р. – 21,5 ц з 1 га. Високою урожайністю в 2016 р. відзначилися господарства Врадіївського (30 ц з 1 га), Снігурівського, Веселинівського та Вознесенського районів (26,5 ц з 1 га, 26,3 ц та 26,1 ц відповідно).

З кожного гектара зібраної площі овочевих культур господарствами всіх категорій отримано по 263,1 ц овочевої продукції, на 5,8% більше, ніж у 2015 р. та на 37,7% – ніж у 2010 р. Урожайність картоплі в цілому по області у порівнянні з 2015р. зросла на 36,3% і становила 141,5 ц з 1 га. У порівнянні з 2010 р. цей показник збільшився у 1,6 рази.

Урожайність плодів та ягід складала 66,7 ц з 1 га, що на 5,2 ц нижче рівня 2015 р. та на 3,7 ц – 2010 р. Продуктивність площ збирання виноградних насаджень становила 102,4 ц з 1 га (на 14,9 ц більше, ніж у 2015 р.). У порівнянні з 2010 р. цей показник зріс майже на 40 відсотків.

У минулому році хліборобам Миколаївщини вдалося отримати вагомий врожай зернових культур. Внесок Миколаївської області (за попередніми даними) у загальнодержавне виробництво зерна в 2016

р. складав 4,1%. Господарствами усіх категорій зібрано 2725,5 тис. т зерна (у вазі після доробки), що на 5,9% менше, ніж у 2015 р., та, водночас, на 23,8% більше, ніж у 2010 р. (табл. 2). На формування врожаю зернових культур у минулому році вплинуло, насамперед, скорочення виробництва озимих культур, валовий збір яких, у зв'язку з ґрунтовою посухою, яка охопила всю територію області восени 2015 р., зменшився на 15 відсотків.

Таблиця 2 **Динаміка валових зборів продукції рослинництва в аграрних підприємствах Миколаївської області, тис. т**

Продукція рослинництва	2005 р.	2010 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Культури зернові та зернобобові	1763,4	2200,7	1278,3	2803,8	2864,0	2896,4	2725,5
Буряк цукровий фабричний	145,5	18,5	59,0	146,3	65,6	85,4	210,4
Соняшник	426,8	586,1	692,6	939,9	727,8	938,7	1162,3
Картопля	213,1	171,0	173,9	211,6	211,8	196,1	268,4
Культури овочеві	266,7	354,1	521,3	463,2	492,2	483,0	500,9
Культури плодові та ягідні	37,1	37,7	35,5	47,9	32,3	35,6	31,1
Виноград	37,4	38,9	52,3	65,7	51,8	50,8	56,4

Джерело: [8, с. 54]

У структурі виробництва зернових 45,4% припадало торік на продовольчі культури (1238,2 тис. т). Фуражного зерна зібрано 1487,3 тис. т (54,6%). Питома вага продовольчих зернових культур у порівнянні з 2015 р. скоротилася, а частка фуражних – зросла відповідно на 5,8 в.п.

Провідною культурою серед продовольчих є пшениця. Усіма категоріями господарств області у 2016 р. зібрано 1215,1 тис. т цієї культури, що на 243,3 тис. т перевищує рівень попереднього року. Більше третини (39,4%) загальнообласного валового збору пшениці в сільськогосподарських підприємствах забезпечено господарствами Первомайського, Березанського, Арбузинського, Веселинівського та Снігурівського районів.

Найбільш популярним представником олійної групи технічних культур, безперечно, залишається соняшник, аналіз рівня виробництва якого за період 2010-2016 рр. свідчить про щорічне нарощення його обсягів

у середньому на 12,1%. У минулому році валовий збір цієї культури склав 1162,3 тис. т, на 23,8% більше, ніж у 2015 р., та майже вдвічі більше рівня 2010р. Найбільш вагомий внесок у загальнообласний ужинок в сільськогосподарських підприємствах належить господарствам Снігурівського, Веселинівського, Вознесенського та Миколаївського районів (8,7%, 8,3%, 7,1% та 6,8% відповідно). Серед регіонів держави (за попередніми даними) по обсягах валового збору насіння соняшнику Миколаївщина займала четверту позицію (у 2015 р. – п'яту).

Унаслідок скорочення більш ніж наполовину (на 53%) площ збирання, виробництво ріпаку озимого та кользи (ріпаку ярого) в усіх категоріях господарств у 2016 р. у порівнянні з попереднім зменшилося на 58,5% і становило 17,3 тис. т. Валовий збір сої складав 32,6 тис. т, на 29,4% більше, ніж у 2015 р.

Суттєве підвищення врожайності картоплі (на 36,5%) сприяло нарощенню її

виробництва. Усіма категоріями господарств торік накопано 268,4 тис. т картоплі, що на 36,9% більше, ніж у 2015 р.

Загальне виробництво овочів збільшилося проти попереднього року на 3,7% (становило 500,9 тис. т), а в порівнянні з 2010 р. – збільшилося на 41,5%. Значним залишається внесок господарств населення у виробництво овочевої продукції. Цією категорією господарств зібрано 224,8 тис. т овочів – 44,9% загальнообласного валового збору.

Найбільшу частку у структурі виробництва овочів відкритого та закритого ґрунту в усіх категоріях господарств займали помідори – 52,4%, чільне місце належить цибулі на ріпку (14,4%), моркві (5,4%), буряку столовому (5,3%), огіркам (4,8%) та капусті (4,1%).

Товаровиробниками області вирощено 31,1 тис. т плодів та ягід, що на 12,6% менше, ніж у 2015 р. та на 17,5% менше, ніж у 2010 р. Структура виробництва за видами наступна: на зерняткові культури припадало 47,3%, кісточкові – 38,7%, горіхоплідні – 11,9%, ягідники – 2,1 відсотків.

Аналіз питомої ваги основних категорій господарств у виробництві продукції рослинництва в минулому році свідчить про таке: основними виробниками соняшнику, зерна та овочів є сільськогосподарські підприємства (76,9%, 69,3% та 55,1% загального обсягу), а картоплі та плодоягідної продукції – господарства населення (98,7% та 73% відповідно).

Сучасний розвиток аграрного сектору економіки потребує особливої уваги до формування та активізації діяльності суб'єктів ринкової інфраструктури, створення ефективної маркетингової мережі руху сільськогосподарської продукції від виробника до споживача, яка мала б забезпечити паритетність економічних інтересів виробників, переробників і кінцевих споживачів [9, 10].

Протягом 2016 р. сільськогосподарськими підприємствами (крім малих) області було реалізовано власно виробленої аграрної продукції на суму 12687 млн грн, з якої вартість продукції рослинництва становила 12164,8 млн грн (95,9% загальної виручки), відповідно тваринництва – 522,2 млн грн (4,1%).

Загальний обсяг реалізації аграрної продукції порівняно з попереднім роком зменшився на 15,1%, у тому числі продукції рослинництва – також на 15,1%, тваринництва – на 12,9 відсотків.

Упродовж 2016 р. аграрними господарствами області було продано 1474,3 тис. т культур зернових та зернобобових, що на 16,9% менше рівня 2015 р. та на 7,8% більше, ніж у 2010 р. (табл. 3). У структурі реалізації зернових культур 56,7% припадало на пшеницю (на 2 в.п. більше, ніж у попередньому році), 24,2% – на ячмінь (на 2,3 в.п. більше), 15,2% – на кукурудзу (на 5,1 в.п. менше), 2,1% – зернобобові (на 1,6 в.п. більше).

Таблиця 3 **Динаміка обсягів реалізації продукції рослинництва аграрними підприємствами Миколаївської області, тис. т**

Продукція рослинництва	2005 р.	2010 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Культури зернові та зернобобові	829,0	1368,2	998,5	1386,0	1695,8	1773,9	1474,3
Насіння соняшнику	160,6	434,1	638,4	694,0	677,1	761,4	649,1
Буряк цукровий фабричний	155,0	18,5	58,8	146,3	66,0	85,4	230,0
Картопля	1,4	1,6	4,4	2,8	1,5	1,6	0,2
Культури овочеві	35,7	138,1	239,0	175,5	243,1	243,2	238,6
Культури плодові та ягідні	14,7	11,6	9,6	11,3	8,1	7,8	8,0
Виноград	23,1	38,3	51,5	57,7	50,4	48,4	51,9

Джерело: [8, с. 86]

Слід зазначити, що збільшення обсягів реалізації, порівняно з попереднім роком, відбулося по зернобобовим культурам – у 3,4 рази, житу – у 2,1 рази, просу – у 1,8 рази, вівсу – у 1,6 рази. По решті культур зернової групи відмічалось зменшення обсягів продажу: гречки – на 57,8%, кукурудзи – на 37,7%, пшениці – на 13,9%, ячменю – на 8,3 відсотків.

Крім зменшення реалізації наведених вище видів рослинницької продукції, також відбулося скорочення продажу картоплі (на 86,5%), насіння ріпаку й кользи (на 65,5%), баштанних культур (на 58,7%), насіння соняшнику (на 14,7%), бобів сої (на 10,1%), овочів (на 1,9%). Втім, більше ніж у 2015р. продано буряку цукрового фабричного (у 2,7 рази), винограду (на 7,3%), плодів та ягід (на 3,5%).

Аналізуючи середні ціни у 2016 р. на продукцію сільського господарства у

порівнянні з 2015 р., можна констатувати їх підвищення на 15%, зокрема на продукцію рослинництва – на 15,1%, тваринництва – на 11,6% (табл. 4).

Серед видів рослинницької продукції зернові культури подорожчали на 19,3%, боби сої – на 18,5%, насіння соняшнику – на 15,9%, насіння ріпаку й кользи – на 11,4%, продовольчі баштанні культури – на 10,7%, буряк цукровий фабричний – на 3,7%, культури овочеві – на 2,8%. Подешевшали культури плодові та ягідні (на 18%), картопля (на 17,8%), виноград (на 0,8%).

Дорожчими ніж у середньому по Україні, були культури зернові та зернобобові (на 3,6%) та насіння соняшнику (на 2,7%). Нижчий рівень цін зафіксовано на культури овочеві (на 53,1%), плодові та ягідні (на 23,6%), картоплю (на 17,8%), виноград (на 13,1%), буряк цукровий фабричний (на 7,1%), боби сої (на 3,5%), насіння ріпаку (на 0,3%).

Таблиця 4 **Середні ціни реалізації продукції рослинництва аграрними підприємствами Миколаївської області, грн за 1 т**

Продукція рослинництва	2005 р.	2010 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Культури зернові та зернобобові	432,8	1112,4	1726,0	1379,6	1942,5	2964,5	3535,9
Насіння соняшнику	920,6	3006,1	3558,7	2953,3	3888,6	7545,6	8747,7
Буряк цукровий фабричний	169,8	436,5	386,8	335,1	517,3	760,8	788,6
Картопля	977,0	2290,6	1108,7	1958,0	2540,0	2632,1	2162,6
Культури овочеві	838,5	919,7	632,1	782,6	933,6	1792,0	1841,7
Культури плодові та ягідні	1065,4	2813,3	2796,8	3101,7	3236,0	5463,4	4477,4
Виноград	1020,5	3464,5	3383,5	3457,3	3223,3	5522,6	5479,1

Джерело: [8, с. 89]

Висновки. Отже, на сьогодні для покращення результатів від господарської діяльності в галузі рослинництва Миколаївської області необхідно, а саме: раціонально використовувати наявні сільськогосподарські угіддя шляхом оптимізації структури посівних площ; зміцнити матеріально-технічну базу аграрного сектору за рахунок кредитування та державної фінансової підтримки та впровадження енергозберігаючих технологій; впровадження новітніх технологій, нових сортів культур; запровадження комплексу

організаційно-технологічних і фінансових заходів, спрямованих на ефективне використання зрошуваних земель, з метою зменшення залежності сільськогосподарського виробництва від несприятливих природно-кліматичних умов; активізувати діяльність суб'єктів ринкової інфраструктури через створення ефективної маркетингової мережі руху сільськогосподарської продукції від виробника до споживача, яка мала б забезпечити паритетність економічних інтересів виробників, переробників і кінцевих споживачів.

Література:

1. Андреева Л. О. Науково-прикладні основи ефективного розвитку аграрного сектору економіки : монографія / Л. О. Андреева, Л. О. Болтянська та ін. – Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2014. – 270 с.
2. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : монографія / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.
3. Банева І. О. Пріоритетні напрями розвитку аграрних підприємств на основі ефективного використання їх ресурсного потенціалу / І. О. Банева // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 1. – С. 77–83.
4. Гуторова О. О. Господарський механізм ефективного виробництва зерна в сільськогосподарських підприємствах: теорія та практика : монографія / О. О. Гуторова, О. М. Стасенко / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків : ХНАУ, Федорко, 2014. – 242с.
5. Єрмаков О. Ю. Інтенсифікація виробництва зерна в сільськогосподарських підприємствах на інноваційній основі / О. Ю. Єрмаков, Г. М. Саранчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип. 154. – Ч. 1. – С. 133–141.
6. Іваненко Т. Я. Напрями розвитку зерновиробництва на інноваційній основі / Т. Я. Іваненко, О. М. Лаврова, Ю. О. Чиж // Економіка та суспільство. – 2016. – № 6. – С. 65-70.
7. Червен І. І. Основні напрямки оптимізації обсягів виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції / І. І. Червен, О. В. Шибаніна // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2007. – Вип. 2 (40). – С.3-10.
8. Сільське господарство Миколаївщини за 2016 рік : статистичний збірник / за ред. О. Г. Ковалюк. – Миколаїв : Головне управління статистики у Миколаївській області, 2017. – 275с.
9. Дудар Т. Г. Формування ринку конкурентоспроможної агропродовольчої продукції: теорія, методика, перспективи : монографія / Т. Г. Дудар, В. Т. Дудар. – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – 246 с.
10. Piech K. The Knowledge-Based Economy in Central and East European Countries / K. Piech, S. Radosevic. – Basingstoke, New York : Palgrave Macmillan, 2006. – P. 32

References:

1. Andriieva, L. O. and Boltianska, L. O. (2014), *Naukovo-prykładni osnovy efektyvnoho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky* [Scientific and Applied Fundamentals of Effective Development of the Agrarian Sector of the Economy], *Vydavnychiy budynok Melitopolskoi miskoi drukarni*, Melitopol, Ukraine.
2. Andriichuk, V. H. (2005), *Efektynnist diialnosti ahrarnykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, analiz* [Efficiency of activity of agrarian enterprises: theory, methodology, analysis], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Banieva, I. O. (2013), "Priority directions of development of agrarian enterprises on the basis of efficient use of their resource potential", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 1, pp. 77–83.
4. Hutorova, O. O. (2014), *Hospodarskyi mekhanizm efektyvnoho vyrobnytstva zerna v silskohospodarskykh pidpriemstvakh: teoriia ta praktyka* [The economic mechanism of efficient grain production in agricultural enterprises: theory and practice], *KhNAU*, Fedorko, Kharkiv, Ukraine.
5. Yermakov, O. Yu. and Saranchuk, H. M. (2010), "Intensification of Grain Production in Agricultural Enterprises on an Innovative basis", *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*, vol. 154, pp. 133–141.
6. Ivanenko, T. Ya. Lavrov, O. M. and Chizh, Yu. O. (2016), "Areas of development of grain production on an innovative basis", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 6, pp. 65–70.
7. Cherven, I. I. and Shebanina, O. V. (2007) "Osnovni napriamky optymizatsii obsiahiv vyrobnytstva vitchyzniano silskohospodarskoi produktsii", *Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria*, vol.2 (40), pp.3-10.
8. The Main Department of Statistics in the Mykolaiv Oblast (2017), "Mykolayiv Agriculture for 2016. Statistical Collection", *Gosstat*, Mykolaiv, Ukraine.
9. Dudar, T. H. Dudar, V. T. (2009), *Formuvannia rynku konkurentospromozhnoi ahroprodovolchoi produktsii: teoriia, metodyka, perspektyvy* [Formation of a competitive agro-food market: theory, methodology, perspectives], *Ekonomichna dumka*, Ternopil, Ukraine.
10. Piech, K. and Radosevic, S. (2006), *The Knowledge-Based Economy in Central and East European Countries*, Basingstoke, New York, Palgrave Macmillan.

